

УНИВЕРЗИТЕТ СИНГИДУНУМ
Департман за последипломске студије
Данијелова 32, Београд

ВЕЋУ ДЕПАРТМАНА ЗА ПОСЛЕДИПЛОМСКЕ СТУДИЈЕ

Одлуком Већа Департмана за постдипломске студије Универзитета Сингидунум број 4 – 7/2020 од 20.01.2020. одређени смо за чланове Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације кандидаткиње Ана Франговске под називом *Технологија, политика и екологија у македонској савременој уметности као одраз трансдисциплинарности и трансмедијалности*, о чему подносимо следећи

ИЗВЕШТАЈ

1. Основни подаци о кандидаткињи и докторској дисертацији

Ана Франговска је рођена 12.05.1978. године у Скопљу. Дипломирала је на Институту за историју уметности и археологију Филозофског факултета Универзитета “Св. Кирил и Методиј”, Скопље. Магистрирала је на Институту за историју уметности и археологију Филозофског факултета Универзитета “Св. Кирил и Методиј”, Скопље, 2017. године са темом *Друга фигурација у савременој македонској уметности, 1960-1990.*

Кандидаткиња је запослена у звању вишег кустоса у Националној галерији Републике Северне Македоније. Дугогодишњи је сарадник у настави на Институту за историју уметности и археологију Филозофског факултета Универзитета „Св. Кирил и Методиј“ у Скопљу, на предмету Савремена македонска уметност. Кустос је и суоснивач невладине уметничке организације Арс Акта, менаџер у агенцији Про Артс за арт маркетинг и менаџмент, и менаџер, кустос и организатор ликовне колоније *Галичник*. Активно објављује уметничку критику и интервјуе са уметницима у стручним и научним часописима и дневној и недељној штампи. Учествоје у међународним и националним научно-истраживачким пројектима, као и на националним и међународним научним и стручним скуповима. Организатор је и кустос великог броја изложби у Републици Северној Македонији и иностранству. Активан је члан македонске секције међународног удружења ликовних критичара АИКА. Добитница је награде Музејски радник године, македонске секције Међународног удружења музејских радника – ИСОМ поводом 18. маја, Међународног дана музеја, 2023. године.

У теоријском раду кандидаткиња се фокусира на технолошке, политичке и еколошке аспекте у македонској савременој уметности као одраза трансдисциплинарности и трансмедијалности.

Кандидаткиња Ана Франговска је објавила један рад категорије M24:
"Trans-Tactical Performance Actions as an Antagonistic Form in Dealing with the Hegemonic Forms of Neoliberal Policies of Power." *AM Journal of Art and Media Studies* 27, 2022, 39-55. doi: <https://doi.org/10.25038/am.v0i28.492> чиме је испуњен предуслов за одбрану докторске дисертације.

Докторска дисертација кандидаткиње Ане Франговске је била подвргнута провери софтвером за установљавање преклапања/плагијаризма (iThenticate Plagiarism Detection Software). Укупан процентуални износ запажених преклапања (SIMILARITY INDEX) износи 7%. Све појединачне подударности су мање од 1%.

Докторска дисертација кандидаткиње Ане Франговске *Технологија, политика и екологија у македонској савременој уметности као одраз трансдисциплинарности и трансмедиијалности* урађена је на укупно 366 страна. Списак литературе обухвата 258 референци које чине научни радови, монографије, зборници радова, као и други извори. Уз основни текст дисертација садржи више графичких прилога.

2. Предмет и циљ истраживања

Кандидаткиња Ана Франговска је пошла од става да се савремена македонска уметност суочава са многоструким трансформацијама развијајући се у специфичним друштвено-политичким околностима, неравнотежом, транзицијом и упитним идентитетским дискурсом. Кандидаткиња примећује да у тим околностима уметници превазилазе границе сопствене дисциплинарности и медијалности, креирајући истраживачке и експерименталне процесе који не резултирају неопходно „делом“, већ остају у домену акције у јавном простору, у домену догађаја и/или идеје. Како се поменуће трансформације се огледају у преклапањима и вишеслојним односима између визуелних уметности и политике, екологије и технологије, предмет овог истраживања представља анализа појаве трансдисциплинарности и трансмедиијалности у савременој македонској уметности кроз перспективу трансдисциплинарности и трансмедиијалности, односно *транстактичности*.

Циљ овог истраживања и његове теоријске разраде је да се истражи један специфичан феномен у савременој македонској уметности, а то су аспекти суодношења између различитих дисциплина: визуелних уметности (уметност и/или хуманситичке науке) са политиком (друштвене науке) и/или екологијом (природне науке) и/или са технологијом (примењене науке). Један од циљева је и дефинисање оквира савремености која утиче на друштвене и културне процесе интерполацијским или трансметодолошким приступима у односима између уметности и политике, технологије и екологије у једном сегменту сложеног корпуса савремене македонске уметности. Циљ је и дефинисање тренутка у коме се појавила синтеза различитих медија визуелних уметности и научних дисциплина разматрањем зона инте реса и изражавања уметника и њихових одговора на задате дискурсе – политика, технологија и екологија – односно прекалапања неуметничких дисциплина са самом уметношћу. Још један циљ овог истраживања је стварање

структурисане грађе, која ће служити за даља истраживања, чиме се стварају предуслови за дефинисање појмова, постављање теоријских образаца и уједињавање уметничких пракси које третирају трансдисциплинарности и трансмедиијалност.

3. Хипотетички оквир истраживања

На основу постављеног предмета и циљева научног истраживачког рада изведене су следеће хипотезе:

хипотеза 1

У савременој македонској уметности постоји трансактичко резоновање:

- а) у савременој македонској уметности постоји трансдисциплинарност,
- б) у савременој македонској уметности постоји трансмедиијалност.

хипотеза 2

Трансмедиијалност и трансдисциплинарност у савременој македонској уметности се остварује у њеној вези са политиком, екологијом и технологијом.

Првом хипотезом је претпостављен концепт трансактичког, трансдисциплинарног и трансмедиијалног размишљања и идентификовања специфичних хибридних пракси у савременој македонској уметности. Заправо, ради се о двоструком карактеру „трансмишљења“: трансактичко, трансдисциплинарно и трансмедиијално у савременој македонској уметности и трансактичко, трансдисциплинарно и трансмедиијално у теоријским приступима савременој уметности.

Другом хипотезом је претпостављена, формулисана и као задатак третирана замисао трансдисциплинарности у савременој македонској уметности према концептима, дискурсима и моделима микро- и макро- политике, екологије као предмета и контекста уметничког истраживања, те савремене, пре свега, медијске технологије и њене употребе или тематизације у савременој уметности.

Постављене научне хипотезе су остварене и теоријски аргументоване на систематичан и конзистентан начин. Постављене хипотезе су омогућиле да се на нивоу научне применљивости установи постојање трансдисциплинарности и трансмедиијалности – односно, *трансактичко резоновање* – у савременој македонској уметности као најдоминатније дискурзивне и уметничке позиције.

4. Методологија истраживања

Кандидатиња Ана Франговска је у истраживању и писању докторске дисертације применила неколико општих и посебних методолошких приступа:

1. дедуктивну анализу: свођење од општег ка посебном, односно од глобалног ка локалном, у теоријским приступима, са једне, и у уметничким праксама са друге стране, да би се дефинисао термин савремености и савремене уметности у глобалним и локалним, специфично македонским приликама;
2. класичну компаративну и историјско-социолошку анализу савремених уметничких пракси у глобалним и специфично македонским праксама, као и терминологије и њене примењивости у истраживању и интерпретацији појава у савременој македонској уметности, упоредном расправом формалних дефиниција и из њих изведених теоријских платформи;
3. анкету, односно интервјуисање савремених македонских уметника, уместо уобичајене историјско-уметничке и теоријско-уметничке критичке интерпретације њихових концепата и уметничких дела;
4. студије случајева конкретних радова и примера појединих уметника, чиме се доказује појава транстактичких пракси у савременој македонској уметности, поткрепљена теоријским изворима;
5. критичку синтезу, систематизацију и класификацију, којом је постављен конзистентни и примењив модел анализе савремене македонске уметности са становишта теорије трансдисциплинарности и трансмедијалности, односно транстактичности.

Кандиданткиња је преузела различите методолошке приступе из западних теоријских школа постављајући мапу појединачних случајева савремене уметничке продукције Републике Северне Македоније. Приступ, притом, у интерпретативном смислу није еклектичан већ аналитички и прагматичан.

Повезивање западних теоријских школа и уметничких пракси са савременим праксама у македонској уметности у докторској дисертацији Ане Франковске је последица критичке анализе тенденција у савременој македонској уметности и уочавања потребе да се те тенденције сагледају у синхронијском односу са глобалним теоријским и уметничким дискурсима и појавама.

5. Кратак приказ садржаја докторске дисертације

Дисертација је компонована са чврстом структуром у девет поглавља са потпоглављима, који су методолошки повезани и настављају се следећи логику извођења теоријских позиција.

Прво поглавље је увод у тему, предмет истраживања, циљ истраживања, постављање хипотеза и методологије научног истраживања, у коме кандидаткиња износи своја основна полазишта и елементе рада.

У другом поглављу, под насловом „Савременост, како се она румачи и шта се под њом подразумева: Савремена уметност, изведена аналогно времену које одређује њену

хронологију“, кандидаткиња се бави појмом савремености и његовим тумачењем у теоријама западних теоретичара: савремене уметности као естетике глобализације, постоколонијализма и економије представе у теорији Терија Смита; савремене уметности која даје предност садашњости над будућношћу и прошлошћу у теорији Бориса Гројса; времену глобалног транснационалног у теорији Питера Озборна; мрежне интеракције глобалног и локалног у теорији Пјотра Пјотровског, и релацијског антагонизма, друштвеног заокрета и трансдисциплинарности савремене уметности у теорији Клер Бишоп.

Треће поглавље под насловом „Дефинисање услова транстактичности“ посвећено је анализи и дефинисању појмова и феномена трансдисциплинарности и трансмедијалности.

У четвртном поглављу, насловљеном „Зашто политика, екологија и технологија?“, реч је о анализи кључних савремених политичких, економских и културних појава у глобалним и ужим националним, македонским, оквирима.

У петом поглављу, „Примери транстактичког (трансдисциплинарног и трансмедијског) односа уметности са политиком, екологијом и технологијом у свету“, кандидаткиња се бави политиком, екологијом и технологијом у делима светских уметника.

У шестом поглављу, „Сажет историјски преглед македонске савремене уметности“, кандидаткиња приказује основне појаве и тенденције као увод у један сегмент корпуса појава у савременој македонској уметности.

Седмо поглавље, „Транстактичност (трансдисциплинарност и трансмедијалност) у македонској савременој уметности у корелацији са политиком, екологијом и технологијом“, сагледава и доказује да се у македонској савременој уметности може говорити о трансдисциплинарном и трансмедијском приступу и начин на који македонски уметници успевају да се ослободе окова стрикте дисциплинарности и медијалности користећи могућности других медија и дисциплина у приступу различитим темама и решавању различитих проблема уметничке продукције.

У осмом поглављу, „Студије случаја“, кандидаткиња се бави радовима и пројектима једног броја савремених македонских уметника: трансплатформама Кристине Пулејкове, научним пројектима са био материјалом Елпиде Хаџи Василеве, перформансима пројекта *Факултет за ствари које се не уче*, улогом субјекта, идејом одрживости и утопијом Николе Узуновског, проблемима централизације, узурпације и контроле јавног простора у радовима Верице Ковачевске, и феноменом уметничке документације пројекта ОПА.

Девето поглавље „Уместо закључка или шта је данас македонска уметност“ представља закључна разматрања и сумирање закључака којим се потврђује трансдисциплинарност и трансмедијалност у савременој македонској уметности.

У последња два дела дат је исцрпан списак коришћене литературе и додатних извора.

6. Постигнути резултати и научни допринос докторске дисертације

У научној и стручној литератури не постоје критичке и аналитичке теорије посвећене тумачењу трансдисциплинарности и трансмедиијалности у визуелној уметности у Републици Северној Македонији у периоду после 1990-их година.

Дисертација кандидаткиње Ане Франговске представља значајан допринос дефинисању тенденција у савременој македонској уметности, о којој се писало о различитим контекстима (попут уметности и критици друштва, уметности и политици, уметности и активизму), али веома мало о уметности и технологији, а готово уопште о уметности и екологији, односно њиховом преклапању и брисању граница између научних дисциплина и визуелних уметности.

Ова дисертација је прво истраживање *транс* простора дисциплинарности и медијалности у савременој македонској визуелној уметности. Истраживање и потврђивање задатих хипотеза, уз студије случајева, аутентичан је пример преклапања неуметничких дисциплина са самом уметношћу, нешто о чему до сада није било речи у директном термилолошки задатом смислу. Такође, по први пут се дефинишу појмови *трансдисциплинарност* и *трансмедиијалност* кроз перспективу македонске уметности и компаративно се уједињују сви примери који третирају трансдисциплинарни и трансмедиијски приступ у продукцији и презентацији уметничких радова.

Структуром рада се доказује веродостојност постављених теза, односно постојање трансдисциплинарности и трансмедиијалности у македонској савременој уметности која се остварује у њеној вези са политиком, екологијом и технологијом. Истраживањем историјског, теоријског, појавног, концепцијског и емпиријског развоја савремене македонске визуелне уметности у овој дисертацији се мапирају и анализирају појаве и процеси који су се одигравали током последњих тридесетак година, те се јасно дефинишу и појава и разлози појаве трансдисциплинарности и трансмедиијалности у македонској савременој уметности, при чему је акценат стављен на политику, екологију и технологију као најдоминантније дискурзивне позиције за посматрање, анализу и интерпретацију савремене македонске уметности.

7. Мишљење и предлог Комисије о докторској дисертацији

На основу изложеног Комисија је мишљења да је докторска дисертација *Технологија, политика и екологија у македонској савременој уметности као одраз трансдисциплинарности и трансмедиијалности* кандидаткиње Мр Ане Франговске по својој теми, предмету, хипотезама, методологији, конзистентном приступу и аутентичном научном доприносу општој теорији савремене македонске уметности и теорији уметности и медија спремна за јавну одбрану. Докторска дисертација Ане Франговске је остварена као трансдисциплинарни научни рад.

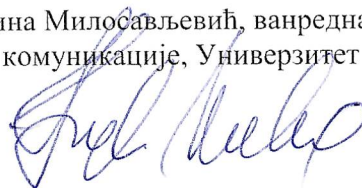
Предлажемо Већу департмана за последипломске студије и Сенату Универзитета Сингидунум да прихвате докторску дисертацију и реферат о дисертацији, те да одобре даљу процедуру и њену јавну одбрану.

Потврђујемо својим потписом, под пуном професионалном одговорношћу, да су подаци у Извештају веродостојни и у потпуности тачни, укључујући тачну категоризацију научноистраживачких резултата кандидата, а све у складу са Правилницима и актима Универзитета.

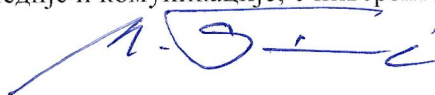
Београд, 02.06.2023.

Чланови комисије:

др Ангелина Милосављевић, ванредна професорка
Факултет за медије и комуникације, Универзитет Сингидунум
менторка

др Миодраг Шуваковић, редовни професор
Факултет за медије и комуникације, Универзитет Сингидунум
коментор

др Маја Станковић, редовна професорка
Факултет за медије и комуникације, Универзитет Сингидунум
чланица

др Андрија Филиповић, ванредни професор
Факултет за медије и комуникације, Универзитет Сингидунум
члан

др Елизабета Димитрова, редовна професорка
Филозофски факултет, Универзитет „Св Кирил и Методиј“, Скопје
спољна чланица комисије

